

Sít' ponořená do tekutého prostoru populární kultury

Jiří Andrs, Centrum pro studium populární kultury

Populární kultura je tak rozlehlá a proměnlivá jako masy lidí, jež jí vytvářejí a konzumují. Někomu může připadat jako jednoduše a ve své podstatě vlastně stále stejná, v očích jiného se mění každým okamžikem. Dnešní populární kultura je jako oceán. Přelévá se přes globalizovaný svět a místy nabývá zvláštních odstínů. Kniha *Populární kultura v českém prostoru* se pokouší nahlédnout pod hladinu toho našeho moře, o němž si myslíme, že jej důvěrně známe.

Kniha je slovy editorů „experimentálním prověřením možností aplikace teorií populární kultury na český kontext.“ Sborník přináší dvaadvacet studií dělených do pěti kapitol. Autoři se zabývají různými tématy české populární kultury v minulosti i v sou-

časnosti. Při tom využívají jak vlastního empirického bádání, tak konceptů klasiků kulturních studií (Fiske, Muggleton ad.). Mnozí z autorů přitom nezůstávají jen u konkrétní případové studie a vydávají se na pole metodologie. Českou populární kulturu se v rámci sborníku vedle domácích badatelů zabývali i čtyři vědci ze zahraničí a publikace splňuje také jeden ze základních nároků kulturních studií – jedná se o počin interdisciplinární.

Tak jak se liší témata, liší se i úroveň příspěvků. Někteří autoři dokáží z na první pohled okrajových námětů vypracovat eseje překvapující ostrostí analýzy i přesahem závěrů nad rámec vlastního příspěvku. Například Jan Lomíček se zabývá pronikáním sovětské popkulturní propagandy do prvorepublikového Československa, což

dnes může působit bizarně až směšně. Lomíčkovi se ovšem daří přehledně procházet a vysvětlovat materiál až k podnětnému a neotřelému závěru: „...je možné konstatovat, že [popkulturní obrazy SSSR] přispěly k vytvoření názorových skupin, které představovaly předstupeň pro poválečnou inklinaci československé veřejnosti k sovětské cestě.“

Zdeněk Nebřenský zkoumá vznik studentských klubů v Praze na konci padesátých a v šedesátých letech 20. století. I toto zdánlivě vedlejší rameno proudu dějin ukrývá nezanedbatelný potenciál. Na rozdíl od tradičně předkládaného obrazu dějin „zlatých šedesátých“ po ose politických proměn shora (spojovaných dodnes až nábožně s postavou Alexandra Dubčeka), je zde na

konkrétním příkladu popisováno dobové vzednutí československé společnosti zdola, jež bylo neoddělitelně spojeno právě s populární kulturou, a tedy i vznikem míst, které k jejímu oběhu a šíření poskytovaly zázemí.

U některých příspěvků bohužel k proměnění šancí připravených novým pohledem na věc tak úplně nedochází. Jistě zajímavé téma Kristýny Janečkové o proměnách identit hradu Střekova v průběhu 19. a 20. století trpí pod tíhou slohu, jakým autorka svůj článek píše. Její studie je zpracována poctivě a průřez dějinami hradu se zdá být úplný, leč dochází zde ke stejnému nešvaru jako u mnohých dalších autorů popularizujících svou vědeckou práci. Tím je nemožnost vtěsnat záběr mnohem většího vědeckého počínu (v tomto případě diplomové práce)

na několik stránek vymezených rozsahem příspěvku pro sborník a v důsledku tedy přílišná hutnost textu, poznámek a odkazů, což značně limituje autora v možnostech čtivého uchopení materiálu.

Jiné příspěvky zase tíhnou k teoretické abstrakci do té míry, že text, v jehož rámci je teorie prezentována, nedosahuje jednoho ze základních cílů kulturních studií, kterým zůstává výzkum společenských, historických a v širším smyslu slova kulturních souvislostí. Tak např. přesvědčivá analýza Otakara Slanaře zabývající se fenomenologií hodnotového žebříčku čtenářů časopisu *Ikaria* a potažmo tedy i subkultury čtenářů žánru sci-fi obecně nám kromě vlastní analýzy už nic neřekne o této subkultuře a jejích vztazích k sobě i okolnímu světu. I přes vynikající úroveň příspěvku pak tento může nakonec vyznít tak trochu jako „pomocná věda kulturních studií“.

I přesto, že se liší jak úroveň jednotlivých článků, tak jejich zaměření, je možné publikaci považovat za ucelený komplet. Ač spolu texty často souvisejí jen velmi vzdáleně, vytvářejí dohromady funkční badatelskou síť, jež ponořená do tak fluidního, širokého a nesnadně uchopitelného prostoru jakým je populární kultura (a to i v relativně malém a provinčním prostředí jako je to české) přináší zajímavé „úlovky“ a vytahuje je na denní světlo. Nabízí se ještě zamyšlení se nad tím, jak tuto síť dále rozšiřovat a propojovat a tím zároveň zmenšovat vzdálenosti mezi jednotlivými vlákny této pomyslné sítě.

Tomáš Kavka, jeden z editorů, zdůrazňoval na křtu knihy, že budoucnost kulturních

studií v České republice leží v komparaci českého prostoru s blízkým zahraničím, zejména státy střední a východní Evropy, jež prodělaly do jisté míry podobnou historickou i popkulturní zkušenost. Podobný postup by jistě ještě zvýšil laťku, kterou nastavila stávající monografie.

Interdisciplinární a internacionální přístup totiž nepřináší pouze novost pohledů na zkoumaný materiál, ale také rozšiřuje okruh zájemců o populární kulturu jako vědecké téma. Žijeme však v době, která produkuje nepřehledné množství textů (zejména v online podobě), jež útočí na čtenáře nekonečnou řadou vědeckých, uměleckých, popkulturních a mnohých dalších podnětů. Aby v této tvrdé konkurenci budoucí texty slibně se rozvíjejících českých kulturních studií uspěly, budou muset být minimálně stejně tak čtivé a svěží, jako ty nejčtivější a nejsvěžejší texty ze sborníku *Populární kultura v českém prostoru*.

Daniel, Ondřej, Kavka, Tomáš, Machek, Jakub (ed): *Populární kultura v českém prostoru*. Karolinum. Praha 2013. 328 stran.